

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף פא

אלא, אמר רבא: אין צורך לומר את כל אותם תירוצים שאמרנו לעיל, אליבא דרב אשי שהעמיד את רבי אליעזר שסבר אין בילה, ומדובר שנותן שיעור דם מצומצם של המתנות. אלא מדובר שיש הרבה דמים, ובכל זאת אין להוכיח שיש בילה כנגד דברי רב אשי.

כי בדם כלול לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע. וגם רבי אליעזר סובר שאם התערב דם בכור בדם עולה, לא עלו לו. כי שמא הוא נתן מזה ולא מזה, ויתכן שלא יצא ידי חובתו בעולה או בככור.

אלא המחלוקת בהתערבו הדמים בכוסות נפרדות. לדעת רבי אליעזר אומרים "רואין", ולכן לא איכפת לנו שנותן מכל כוס ארבע מתנות, כי הדמים הנוספים שנותן מהבכור רואה אני אותם כאילו הוא נותן מים. וכן דמים עליונים שנתערבו בדמים תחתונים יכול לתת מכל הכוסות הן למעלה והן למטה, כי רואה אני את המתן הנוסף כנתינת מים.

ולדעת רבנן החולקים על רבי אליעזר במשנתנו, ואמרו שהנתינין למעלה שהתערבו בנתינין למטה יישפכו לאמה, הם סוברים שלא אומרים "רואין". ולכן אסור לשנות וליתן את הדמים העליונים למטה או את התחתונים למעלה.

קושיא: **ובכלול לא פליגי? והתניא אמר רבי יהודה וכו':** לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על דם חטאת שנתערב בדם עולה, שיקרב. (כי חולק רבי יהודה על התנא של משנתנו, וסובר שגם חכמים מודים לרבי אליעזר שאומרים "רואין" את הדם הנוסף שבתערובת כאילו הוא מים). וכן לא נחלקו ברובע ובנרבע שהתערב דם בדם כשירים, שלא יקרב, משום דם האיסור המעורב.

ונחלקו על דם תמימה שנתערב בדם בעלת מום. רבי אליעזר אומר יקרב, בין שהיתה תערובת הדם ב'בלול' בכוס אחת, בין שהיתה התערובת בכוסות, ורואה אני דם בעלת מום למעלה כאילו הוא מים. וחכמים אומרים, לא יקרב.

וטעמו של רבי אליעזר אליבא דרבי יהודה, הוא, כי מה שכתוב "מום **בם** לא ירצו לכם", זה דוקא כשהדם בפני עצמו ולא בתערובת. ומדרבי יהודה, שהעמיד את מחלוקתם בין בבלול בכוס אחת ובין בהתערבו בכוסות, נשמע לתנא של משנתנו, שמחלוקת חכמים ורבי אליעזר היא גם בבלול!

תירוץ: רבי יהודה אליבא דרבי אלעזר וכו': רבי יהודה שהעמיד את מחלוקת חכמים ורבי אליעזר רק בדם בעלת מום שהתערבה בדם כשירה, לומד את המחלוקת בין בבלול בין בכוסות. ורבי אליעזר מכשיר משום שהוא סובר דם בעלת מום המעורב בדם אחר אינו פסול. אבל 'רבנן' דהיינו התנא של משנתנו, שהעמיד את המחלוקת גם בדם כשירים שהתערבו זה בזה, מעמיד את המחלוקת דוקא בכוסות. אבל בבלול לא חולק רבי אליעזר, משום שהוא סובר 'אין בילה'.

[עד כאן מביאור 'הכרותא']

*

אמר אביי לא שנו וכו': המחלוקת של רבי אליעזר וחכמים במשנתנו בדם חטאת שנתערב בדם עולה, (והרי דם חטאת צריך להינתן למעלה ודם עולה למטה), שלדעת רבי אליעזר זורקים את הדם למעלה ורואים את דם העולה כאילו הוא מים, ולדעת חכמים לא אומרים 'רואים' ושופכים את הדם.

כל זה דוקא 'בתחילת חטאת ותחילת עולה', דהיינו שנתערבו הדמים כשעדיין לא זרקו את הדם כלל. אבל 'כסוף חטאת ותחילת עולה' דהיינו אם נתערבו הדמים לאחר שכבר זרקו את דם החטאת למעלה, לכו"ע זורקים את הדם על המזבח למטה מחוט הסקרא. ואז העולה ניתנת על מקומה, ואילו שיירי החטאת נשפכים ליסוד כדין 'שיריים' שדינם להשפך ליסוד.

אמר לו רב יוסף: השיירים צריכים להנתן על 'איצטבא' (- מדף) כלומר על בליטת היסוד, ולא על קיר המזבח. ולכן אי אפשר לזרוק את התערובת על קיר המזבח מתחת לחוט הסקרא. וממילא עדיין חכמים חולקים בזה וסוברים שהדם ישפך.

וכן אמר ר"ש ריש לקיש וכו': ובאותה מחלוקת של אב"י ורב יוסף, נחלקו גם ריש לקיש ורבי יוחנן.

מתיב רב הונא בר יהודה: נאמר בקרבן בכור "קודש הם" ללמד שאם נתערב דם בכור בדם קודשים אחרים מאותו הסוג (שדינם כמותו להניח למטה), הוא נשאר כמו שהוא ואינו בטל בהם, ומקריבים אותו.

מאי לאו: ולכאורה מדובר 'בסוף עולה ותחילת בכור' דהיינו שכבר נתנו את דם העולה למטה, ואז הוא נתערב בדם בכור שעדיין לא נתנו אותו. ועל כל מלמד הפסוק שנותנים את הדם למטה כדין בכור. ולגבי העולה אין חשש, כי דמה ניתן כדין שיריים ליסוד.

מוכח שהמקום של 'תחילת עולה' (הקיר למטה מחוט הסקרא) הוא גם המקום של השיריים, ואין חובה לתת את השיריים דוקא על היסוד. וקשה על רב יוסף ורבי יוחנן!

דחייה: לא, תחילת עולה ובכור: מדובר במקרה שעדיין לא נתנו את דם העולה כולו. **קושיא:** ומאי קא משמע לן, דאין עולין מבטלים זה את זה? **האי מ"ולקח מדם הפר ומדם השעיר נפקא!** אם כן מה הפסוק בא לחדש לנו, שדם הקרבנות (העולין למזבח) לא מבטלים זה את זה כשנתערבו זה בזה (מאותו סוג זריקה)? הרי כבר למדנו זאת מהפסוק המדבר על פר ושעיר של יום כיפור, שהכהן גדול מערב אותם ביחד ומזה מדמם בהיכל, ואנו לא אומרים שדם הפר שהוא הרבה יותר מדם השעיר יבטל את דם השעיר. **תירוץ: תנאי היא. איכא דנפקא ליה מהכא ואיכא דנפקא ליה מהכא:** זו מחלוקת תנאים מהיכן ללמוד את הדין ש'אין עולים מבטלים זה את זה'. האם מ"קודש הם" בככור, או מפר ושעיר של יום הכיפורים.

מתיב רבא: גירסת הגמרא שלנו משובשת, עיין בשיטה מקובצת אות א' (בעמוד ב') לגירסה הנכונה.

נאמר בקרבן עולה "והקריבו בני אהרן את הדם וזרקו את הדם". המילים 'דם' 'דם' ולכן מיותרות, כי הפסוק עוסק בעולה שנשחטה וברור שמדובר על הדם שלה. ולכן מה'דם' הראשון אנו לומדים לדם עולה שנתערב בדם עולה כמותו, או בדם תמורת

עולה, או בדם בהמת חולין. שזורקים את הדם כדינו. כי ה'דם' בא ללמד שדם העולה בתערובת נשאר כדינו.

ומהדם השני לומדים, שלא רק אם נתערב דם העולה בקרבנות הנ"ל זורקים את הדם כדינו. אלא אפילו בקרבנות אחרים. דהיינו היה מקום לומר שדוקא כשנתערב דם העולה בקרבנות הנ"ל זורקים את הדם, בגלל שאפילו אם נתערבה בהמת העולה בחייה עם הבהמות הללו, מקריבים אותם. והיינו משום שזו תערבות מין במינו (למעט בהמת חולין, אך יש לזה פיתרון עיין רש"י).

אבל אם נתערב דם העולה בדם אשם, שאלו הם שני סוגים של קודשי קודשים, ואם הם היו מתערבים בחיים לא היינו מקריבים אותם אלא הם היו רועים עד שיסתאבו. אם כן מניין שאם נתערבו דמיהם מקריבים אותם? על כך מלמד ה'דם' השני.

וכן הוא מלמד על תערובת דם עולה בדם תודה ושלמים. כי היה מקום לומר שדוקא דם עולה שנתערב בדם אשם קרב, משום שגם אשם הוא קודשי קודשים. אבל מניין שאם נתערב בדם תודה ושלמים שהם קודשים קלים גם כן קרב? על כך מלמד ה'דם' השני.

וכן הוא מלמד על דם עולה שנתערב בדם בכור או מעשר או פסח. כי היה מוקם לומר שדוקא בתערובת של תודה ושלמים הדם קרב, משום שדם תודה ושלמים ניתן במתן ארבע כמו עולה. אך לא בדם בכור מעשר ופסח שניתנים במתנה אחת. ועל כך מלמד ה'דם' השני. עד כאן הברייתא.

מאי לאו: ולכאורה המקרה של תערובת דם עולה בדם בכור, הוא 'סוף עולה ותחילת בכור'. דהיינו שכבר נתנו את דם העולה על קיר המזבח, ואחרי ששירי הדם נתערבו בככור, נותנים את הדם על קיר המזבח למטה, ודם העולה יורד ליסוד. שמע מינה שמקום נתינת העולה הוא גם מקום השיריים (ואין חובה לתת את השיריים דוקא על היסוד)!

דחיה: לא. תחילת עולה ובכור: מדובר שעדיין לא נתנו כלל את דם העולה על המזבח.

הגמרא מקשה על כך ומתרצת כדלעיל -

קושיא: ומאי קמ"ל דאין 'עולין' מבטלין זה את זה? מ"ולקח מדם הפר ומדם השעיר נפקא"ל! תירוץ: תנאי היא. איכא דנפקא ליה מהכא ואיכא דנפקא ליה מהכא.

נמצא שיש לנו שלוש דעות מהיכן לומדים שדם קרבנות ('עולין') לא מבטלים זה את זה. א. מ"קודש הם" בככור. ב. מפר ושעיר של יום כיפור. ג. מ'דם' 'דם' בעולה. הגמרא מבארת מדוע כל דעה אינה לומדת את המקור כמו חברתה.

והני תנאי: תנא א' ו-ג' לא למדו כמו תנא ב' מפר ושעיר של יום כיפור. כי הם סוברים שלא מערבים כלל את הדם של הפר ושעיר בשביל לתת על קרנות המזבח. ואם כן אין ראייה משם שהדמים לא מבטלים זה את זה.

מדם דם לא יליף דם דם לא משמע להו: וכן תנא א' ו-ב' לא למדו כמו תנא ג' מ'דם דם'. משום שהם סוברים שאין לדרוש את המלים הללו.

אלא מקודש הם מאי טעמא לא ילפי? אבל קשה מדוע תנא ב' ו-ג' לא למדו כמו תנא א' מ"קודש הם"? תשובה: **קסברי וכו':** הם סוברים שהמילים הללו לא באו ללמד שהדם לא מתבטל, אלא ללמד שדוקא 'הם' הבכורות כמו שהם קריבין, אבל אין תמורת בכור קריבה.

ואידך: והתנא שכן דורש מ"קודש הם" שהדם לא מתבטל, לומד את הדין שאין תמורת בכור קריבה מ"אם שור אם שה לה' הוא" דוקא 'הוא' קרב ואין תמורתו קריבה.

קושיא נוספת על רב יוסף ורבי יוחנן:

ת"ש נתן למעלה וכו': אם נתערב דם קרבן שדינו להניח למעלה בדם קרבן שדינו להניח למטה, והכהן לא שאל ונתן את הדם למעלה, לכו"ע יחזור ויתן למטה, ודמם של שני הקרבנות עולים לו.

מאי לאו: לכאורה מדובר בדם חטאת ודם עולה שנתערבו (דם חטאת דינו להניח למעלה ודם עולה דינו למטה). ומכיון שהכהן כבר נתן את הדם למעלה, אם כן ביחס לדם החטאת יש כאן רק שיריים. ולכן נותן את הדם למטה מחוט הסקרא בגלל העולה, ולגבי החטאת השיריים יורדים ליסוד. שמע מינה שמקום העולה הוא גם מקום השיריים!

תירוץ: כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר: אמרו בארץ ישראל - מדובר שם שנתערב דם חטאת החיצונה בדם שיריים של חטאת פנימית לאחר שכבר נתן את מתנותיה בהיכל. (חטאת פנימית ניתנת בהיכל, ולאחר מכן שירייה נשפכים ביסוד מזבח החיצון). מכיון שהכהן לא שאל וזרק את הדם למעלה, אם כן דם החטאת החיצונה ניתן כדינו. ועכשיו יש כאן שיריים של חטאת חיצונה ושיריים של חטאת פנימית, שצריכים להשפך ליסוד. ואכן כוונת הברייתא שהוא שופך את הדם על היסוד (ולא על קיר המזבח התחתון).

אמר ליה אביי: מדוע אתה מעמיד שמדובר בשירי חטאת הפנימית? אתה יכול לומר שמדובר בשיריים של חטאת חיצונה, שנתערבו בדם של חטאת חיצונה שעוד לא ניתנה.

תירוץ: דלמא הא קמ"ל אפילו למ"ד שירים מעכבין חסרו אין מעכבין: יתכן והוא בא להשמיע לנו שאפילו למאן דאמר ששפיכת השיריים של חטאת הפנימית מעכבת, כל זה דוקא אם לא ניתנו כלל ליסוד. אבל אין צורך לתת את כל הדם ליסוד. ולכן למרות שהכהן נתן חלק מהדם למעלה, הוא שופך את השיריים ליסוד והקרבתו כשר.

אמר ליה רבא תוספאה לרבינא: מדוע אמר רבי יצחק בר יוסף שמדובר בחטאת פנימית וחיצונה? הרי העמדנו לעיל את הברייתא הזו שמדובר בדם עולה ודם חטאת, ורוב הדם היה חטאת (הניתן למעלה), והכהן נתן למעלה את כל דם העולה (הניתן למטה) ועוד דם נוסף. ונמצא שכל מקרה דם העולה כבר אינו נמצא כאן, וחלק מדם החטאת ניתן למעלה, ונשארו כאן רק שיריים של החטאת. ואז הוא נותן את השיריים 'למטה' על היסוד עצמו.

אמר ליה: כל מה שאמרנו, היה בהתחלה כשהעמדנו באופן שנתערבו הדמים בעצמם ולמאן דאמר שאין בילה. אבל למסקנא העמדנו בכוסות של דם עולה וחטאת שנתערבו, ולאחר שנתן הכהן משניהם למעלה הוא חוזר ונותן משניהם למטה על קיר המזבח התחתון. ואם כן אדרבא לפי זה מברייתא זו מוכח ששירי החטאת ניתנים על קיר המזבח, ויהיה קשה על רב יוסף ורבי יוחנן.

משנה: הניתנין בפנים: דמים הניתנים על המזבח הפנימי שבהיכל. **שנתערבו** בנייתנין בחוץ: בדמים הניתנים על המזבח החיצון. **ישפכו לאמה:** לפי שהתנא של

משנתנו סובר שלא אומרים 'רואים את הדם כאילו הוא מים', ואסור לשנות את מקום נתינת הדם.

נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים, כשר: ואם עבר ונתן את דם התערובת על המזבח החיצון ואח"כ חזר ונתן על המזבח הפנימי, כשר בדיעבד.

בפנים וחזר ונתן בחוץ: אבל אם עבר ונתן את דם התערובת על המזבח הפנימי ואח"כ חזר ונתן על המזבח החיצון, רבי עקיבא פוסל את הדם שניתן על המזבח החיצון, והטעם הוא (כפי שהמשנה מבארת בהמשך) שלדעתו כל דם (שדינו להיזרק על המזבח החיצון) שנכנס לפנים פסול, וחכמים מכשירים בכל הקרבנות, חוץ מחטאת חיצונה שפסולה, משום שנאמר "וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד (- לפנים) לְכַפֵּר בְּקִדְּשׁ לֹא תֹאכַל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף". רבי אליעזר אומר, גם אשם שנכנס דמו לפנים פסול, שנאמר "כְּחֲטָאת כָּאֲשֶׁם תוֹרָה אַחַת לָהֶם".